

МОЄ ВІДКРИТТЯ: «ЖИТТЯ – НАЙБІЛЬША ЦІННІСТЬ»

1 У чому неповторність людини?

1. Доповни рядки статті 3 в Конституції України.

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність,
_____ і _____ визнаються в
Україні _____
_____.

2. Поміркуй, чому людина повинна дорожити своїм життям.
Запиши міркування коротко.

_____
_____
_____

2 Як потрібно піклуватися про своє здоров'я?

1. Продовж речення.

Здоров'я — це _____
_____

2. Познач знаком «+» правила здорового способу життя,
яких ти дотримуєшся. Продовж перелік.

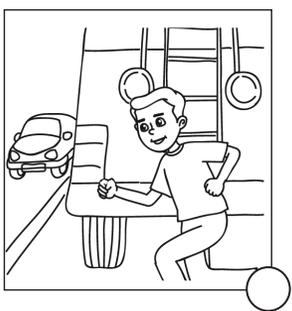
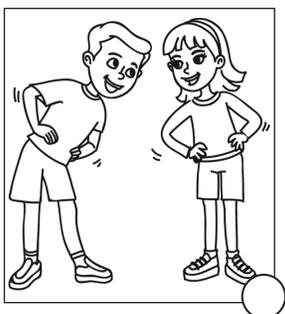
Мій рецепт здорового способу життя:

- добре працювати й активно відпочивати
 правильно харчуватися

- щодня робити ранкову зарядку
- стежити за чистотою свого тіла
- не палити і не вживати алкоголь
- доброзичливо ставитися до інших людей
- _____
- _____

3 Як ти дотримуєшся безпечного способу життя?

1. Розглянь малюнки. Вибери і познач (✓) ситуації, які не загрожують життю і здоров'ю дітей.

2. Прочитай правила поведінки за межами домівки, школи. Допиши, де потрібно, «не».

Щоб не наражати себе на небезпеку, ...

- затримуйся по дорозі зі школи додому;
- сідай в автомобіль до незнайомих;

- гуляй з друзями надворі вдень;
- розмовляй з незнайомцями;
- хизуйся дорогими речами, які є вдома;
- уникай безлюдних місць.

4. З'єднай назви служб з відповідними номерами телефонів.

Пожежна служба	•	• 104
Швидка допомога	•	• 102
Служба газу	•	• 101
Поліція	•	• 103

МОЄ ВІДКРИТТЯ: «МОРАЛЬНІ ЧЕСНОТИ»

4 Які моральні цінності в житті найважливіші?

1. Підкресли слова, що означають моральні якості людини.

Правдивість, чесність, жадібність, доброта, сміливість, боягузтво, зрада, брехливість, вірність, заздрість, толерантність, працелюбність.

2. Поясни значення вислову «жити по совісті».

---

5 Чому життєлюбці почуваються щасливішими?

1. Поясни значення поданих слів.

Оптимізм — це _____

Песимізм — це _____

---

2. Запиши декілька порад, як сприймати життя з позитивної точки зору.

---

6 Як самооцінка впливає на якість життя?

1. Продовж речення.

Самооцінка — це _____

---

2. Склади прислів'я, з'єднавши відповідні частини. Поясни їхній зміст.

Задер носа,	•	•	а небезпеку — до-свідом.
Високо злетів,	•	•	що кочергою не діс-танеш.
Перемагають труднощі ро- зумом,	•	•	лихе не мине, ще й натремтиться.
Погано, хто боїться:	•	•	та низько сів.

3. Яка самооцінка в тебе? Запиши.

МОЄ ВІДКРИТТЯ: «ЦІЛІ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ»

7 Як правильно організувати свій розпорядок дня?

1. Продовж речення.

Основними елементами розпорядку мають бути:

---

2. Досліді, коли у тебе найвищий рівень працездатності.

з _____ год по _____ год

з _____ год по _____ год

- 3. Я невпевнений/невпевнена у своїх силах.
- 4. Якщо бути наполегливим/наполегливою — обов'язково досягну успіху!
- 5. Мені важко. Я залишу це завдання.
- 6. Знаю, що у мене все буде чудово.
- 7. Буду старатися, щоб зробити доручену мені роботу якнайкраще.

Якщо у тебе переважають думки №№ 1, 4, 6, 7 — ти впевнена людина із сильною волею.

Якщо переважають думки №№ 2, 3, 5 — у тебе слабка воля. Виробляй у себе наполегливість, учися переборювати труднощі.

9 Для чого потрібне вміння критично мислити?

1. Продовж речення.

Критичне мислення — це _____

---

2. На що потрібно звертати увагу, щоб відрізнити факт і фейк? Запиши.

ЗМІСТ

ЯК БУТИ ЛЮДИНОЮ	3
Моє відкриття: «Життя — найбільша цінність»	3
1. У чому неповторність людини?	3
2. Як потрібно піклуватися про своє здоров'я?	3
3. Як ти дотримуєшся безпечного способу життя?	4
Моє відкриття: «Моральні чесноти»	5
4. Які моральні цінності в житті найважливіші?	5
5. Чому життєлюбці почуваються щасливішими?	6
6. Як самооцінка впливає на якість життя?	6
Моє відкриття: «Цілі особистісного зростання»	7
7. Як правильно організувати свій розпорядок дня?	7
8. Що означає вислів «Мати силу волі»?	8
9. Для чого потрібне вміння критично мислити?	9
Моє відкриття: Культура взаємин	10
10. Коли спілкування приносить радість?	10
11. Чому кажуть: «Вік живи — вік учись»?	11
ЛЮДИНА І ВСЕСВІТ	12
Моє відкриття: Планета Земля — наш дім у Всесвіті	12
13. Яка космічна адреса нашої планети?	12
14. Чому нашу систему називають Сонячною?	12
15. Які планети Сонячної системи називають великими?	13
Моє відкриття: Космічні тіла	14
16. Які тіла Сонячної системи називають малими?	14
17. Якими бувають зорі?	15
18. Які сузір'я можна побачити на нічному небі?	15
Моє відкриття: Форма й обертальні рухи Землі	16
19. Чому на Землі відбувається зміна дня і ночі?	16
20. Чому на Землі відбувається зміна пір року?	17
21. У чому неповторність Землі та Місяця?	18

Моє відкриття: Дослідження Всесвіту	19
22. Як людство змінювало свої уявлення про Землю і Всесвіт?	19
23. Як досліджують Всесвіт у наш час?	20
ЛЮДИНА І ПЛАНЕТА ЗЕМЛЯ	22
Моє відкриття: Зображення поверхні Землі	22
25. Чому не можна зайти за обрій?	22
26. Як орієнтуватися на місцевості?	22
27. Для чого потрібні плани місцевості?	23
Моє відкриття: Карта розвиває світ	24
28. Про що «розповідають» карти?	24
29. Для чого потрібно вміти «читати» плани й карти?	26
30. Які океани та материки є на Землі?	27
Моє відкриття: На вітрильнику знань з Тихого океану в Атлантичний	27
31–32. Який океан — найбільший?	27
33. Який океан найдовший?	28
Моє відкриття: Від Індійського до Північного Льодовитого океану	29
34. Які неповторні риси має Індійський океан?	29
35. Який океан найменший?	30
Моє відкриття: Подорож найбільшими материками планети	30
37. Який материк на Землі — найбільший?	30
38. У чому виявляються особливості рослинного і тваринного світу Європи й Азії?	31
39. Який материк — найспекотливіший на планеті?	32
Моє відкриття: З Африки до Північної Америки	33
40. У чому виявляються особливості рослинного і тваринного світу Африки?	33
41. У чому неповторність континенту Північна Америка?	34

42. У чому виявляються особливості рослинного і тваринного світу Північної Америки?	35
43. Чим Південна Америка відрізняється від інших материків?	36
44. У чому полягають неповторні риси рослинного і тваринного світу Південної Америки?	36
45. Які риси має Австралія — найпосушливіший материк Землі?	37
Моє відкриття: З усамітненої Австралії — до безлюдної Антарктиди	38
46. Яких рослин і тварин можна побачити лише в Австралії?	38
47. Чим Антарктида відрізняється від інших материків?	39
ЛЮДИНА І ІСТОРІЯ	41
Моє відкриття: Стародавні цивілізації Азії та Африки	41
49. Чому Єгипет називають дарунком Нілу?	41
50. Як Єрусалим став колыскою трьох релігій?	42
51. Чим славився давній Китай?	43
Моє відкриття: Стародавня Європа	43
52. Як жили в стародавній Греції?	43
53. Якою була культура давнього Риму?	44
54. Хто були видатними мандрівниками та першовідкривачами на Землі?	44
Моє відкриття: Символи народів і країн світу	45
55. Які символи в різних країнах?	45
56. Які існують міжнародні союзи?	46
Моє відкриття: Давня Україна	47
58. Які народи жили на території Давньої України?	47
59. Чим славилась княжа Київська Русь?	49
60. Якою була Галицько-Волинська держава?	49
Моє відкриття: Козацька доба	50
61. Чому козаків називали запорожцями?	50

62. Хто прославив Запорозьку Січ?.....	51
63. Якими були ремесла та народні промисли українців?	51
Моє відкриття: Сучасна Україна	53
64. Як гривня стала національною грошовою одиницею?.....	53
65. Хто прославив Запорозьку Січ?.....	53
ЛЮДИНА І ПРИРОДА УКРАЇНИ.....	55
Моє відкриття: Україна на карті світу.....	55
67. Як знайти Україну на карті світу?.....	55
68. Які форми земної поверхні переважають в Україні?	56
69. На які корисні копалини багата українська земля?...	56
Моє відкриття: Водойми України.....	58
70. Які водні багатства є в Україні?	58
71–72. Як знайти Україну на карті світу?	58
Моє відкриття: Водойми та ґрунти твого рідного краю	59
73. Чому Чорне й Азовське моря — неповторні?	59
74. Чи достатньо води у твоєму краї?	60
75. Чи родючі ґрунти у твоєму краї?.....	61
Моє відкриття: Природні зони України.....	62
76. Який клімат в Україні?.....	62
77. Про що розповідає карта природних зон України?	62
Моє відкриття: Полісся — зона мішаних лісів.....	63
79. Яка природа в Поліссі — зоні мішаних лісів?	63
80. Які особливості рослинного і тваринного світу Полісся?	64
81. Чому господарська діяльність людей залежить від природи Полісся?	65
Моє відкриття: Лісостеп	65
82–83. Чому природну зону назвали лісостеповою?	65

84. Як природа Лісостепу впливає на господарську діяльність людини?	67
Моє відкриття: Степ	68
85. Яка природа у Степу?	68
86. Які рослини і тварини населяють степову зону?....	69
87. Які галузі господарства розвинуті у степовій зоні?...	70
Моє відкриття: Карпатські та Кримські гори	70
88. Яка природа в Карпатських горах?	70
89–90. Яка природа у Кримських горах і на південному березі Криму?	72
Моє відкриття: Природні ресурси України	73
91. Які природні ресурси є в Україні?.....	73
92. Які несприятливі природні явища відбуваються в Україні?	74
ЛЮДИНА І МАЙБУТНЄ	76
Моє відкриття: Історія взаємодії людини і природи ...	76
94. Чи давні люди впливали на природу?.....	76
95. Як сільське господарство змінює природу?	76
96. Як розвиток промисловості впливав на природу?.....	77
Моє відкриття: Катастрофи: природні й рукотворні ...	77
97. Які екологічні катастрофи природні, а які — рукотворні?	77
98. Що таке глобальне потепління?	79
99. Чому наступають пустелі?.....	79
Моє відкриття: Ліси — обереги природи	80
100. Чому ліси називають берегами природи?.....	80
101. Чому зникають ліси?	80
102. Де будемо брати питну воду?.....	81
Моє відкриття: Загроза багатствам природи	82
103. Які загрози для рослин і тварин несе діяльність людини?	82
104. Чому зникають ліси?	83